

1.1 ความสำคัญของการศึกษา

เมืองพะเยา เป็นชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ทางด้านตะวันออกของกว๊านพะเยา ซึ่งถือเป็นแหล่งน้ำที่หล่อเลี้ยงผู้คนเมืองพะเยามาช้านาน แต่เดิมนั้นชุมชนมีความสัมพันธ์กับการนำแหล่งน้ำมาใช้ประโยชน์ในกิจกรรมของชุมชนที่ไม่ซับซ้อน และไม่เป็นการทำลายกว๊านพะเยา สภาพชุมชนโดยรอบกว๊านพะเยาจึงมีวิถีการดำเนินชีวิตที่ต้องพึ่งพาแหล่งน้ำได้อย่างมีสมดุล แต่ในปัจจุบัน การพัฒนาเมือง จำเป็นต้องพึ่งพากว๊านพะเยามาใช้เพื่อเอื้อประโยชน์เพิ่มขึ้นในทางการค้า อุตสาหกรรม การอุปโภคและบริโภค การท่องเที่ยว และเป็นแหล่งระบายน้ำเสียภายในชุมชนเมืองเพื่อไหลลงสู่กว๊านพะเยา ประกอบกับความต้องการในการใช้ทรัพยากรของกว๊านพะเยามากเกินกว่าความสามารถของแหล่งน้ำจะอำนวยให้ได้ จากความไม่สมดุลจึงเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของกว๊านพะเยา ได้แก่ ปัญหาน้ำเสียจากชุมชน ปัญหาการตื้นเขินของแหล่งน้ำ ตลอดจนปัญหาการรุกคืบที่ดินริมกว๊านพะเยาเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม [สผ], 2539 : 74) ปัญหาที่เกิดขึ้นหากไม่ได้รับการแก้ปัญหาให้บรรเทาลง ก็ย่อมย้อนกลับมาสร้างปัญหาและเกิดข้อจำกัดของการพัฒนาเมือง ดังนั้นในการศึกษาคครั้งนี้ จึงมุ่งที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับกว๊านพะเยา เพื่อที่ได้ทราบถึงกิจกรรมภายในเมืองที่มีการนำกว๊านพะเยามาใช้ประโยชน์และรูปแบบของกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงกว๊านพะเยา อันจะนำไปสู่การพัฒนาเมืองในกรอบข้อจำกัดของแหล่งน้ำจะรองรับได้ต่อไปในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์

1. ศึกษาภาพรวมการพัฒนาเมือง กับกว๊านพะเยา
2. ศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาเมืองกับแหล่งน้ำ โดยพิจารณาจากกิจกรรมของมนุษย์กับการใช้ทรัพยากรของกว๊านพะเยา และการระบายของเสียลงสู่กว๊านพะเยา
3. วิเคราะห์ปัญหา และสาเหตุความเสื่อมโทรมของกว๊านพะเยา
4. เสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูและอนุรักษ์กว๊านพะเยา

1.3 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความต้องการจะหาความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาเมืองกับแหล่งน้ำ เพื่อทราบปัญหาที่เกิดขึ้นและหาแนวทางการพัฒนาในรูปแบบที่เหมาะสม โดยมีขอบเขตการศึกษาพื้นที่ชุมชนเมืองพะเยา ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเวียง ตำบลแม่ต๋ำ ในเขตเทศบาลเมืองพะเยา และพื้นที่ต่อเนื่องเขตเทศบาลเมือง ได้แก่ ตำบลบ้านต๋อม ตำบลท่าวังทอง ตำบลแม่กา ตำบลจำป่าหวาย และตำบลแม่ใส ในเขตอำเภอเมืองพะเยา

1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการศึกษา สามารถแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การค้นคว้าหาข้อมูล

1.1 ศึกษาแนวคิด วิธีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งน้ำกับการพัฒนาเมือง จากหนังสือวารสารทางวิชาการ จากหน่วยงาน และสถาบันการศึกษาต่างๆ

1.2 รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นทางด้านการพัฒนาเมือง ได้แก่ ข้อมูลประชากร สภาพเศรษฐกิจ การใช้ที่ดิน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การบริหารการพัฒนาเมือง และการรวมกลุ่มสังคม เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์กับกว๊านพะเยา ซึ่งถือเป็นต้นทุนทางธรรมชาติ ที่จะเป็นสภาวะและอำนวยความสะดวกทั้งในชุมชนเมืองพะเยาและพื้นที่ชนบท

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษาจากแผนที่ ภาพถ่ายทางอากาศ ภาพถ่ายดาวเทียม และจากการดำเนินการสำรวจพื้นที่ โดยการจัดทำรายการถามถึงสภาพของการใช้น้ำ ใช้แหล่งน้ำ และปัญหาที่ประสบกับกว๊านพะเยา ตลอดจนทิศทางการพัฒนาเมืองในอนาคต รวมทั้งการสังเกตการณ์ในพื้นที่ของเมืองที่จะสามารถเอื้อประโยชน์ต่อการใช้กว๊านพะเยา

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

3.1 นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเบื้องต้น และผลจากรายการถาม มาวิเคราะห์เชิงสถิติในระหว่างลักษณะกิจกรรมที่มีการใช้ที่ดินกับการใช้ทรัพยากรน้ำและการระบายน้ำเสีย ตลอดจนปัญหาที่พบพร้อมดำเนินการจัดลำดับความรุนแรงของปัญหา และวิเคราะห์สาเหตุความเสื่อมโทรมจากปรากฏการณ์ที่สังเกตพบและจากการตรวจวัดคุณภาพน้ำ เพื่อการเชื่อมโยงปัญหาและสาเหตุโดยอาศัยทฤษฎีเข้าร่วมในการอธิบาย สรุปผลการศึกษาและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเมือง นอกจากนี้ วิเคราะห์ถึงทิศทางการพัฒนาในอนาคตที่จะมีส่วนสัมพันธ์กับกว๊านพะเยา ทั้งการใช้ทรัพยากร และการระบายของเสียที่จะส่งผลต่อสภาพทางธรรมชาติของกว๊าน

3.2 สรุป และเสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูและอนุรักษ์กว๊านพะเยา

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงต้นทุนทางธรรมชาติของแหล่งที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชนโดยรอบกว๊านพะเยา
2. เพื่อทราบถึงกิจกรรมการใช้ที่ดินแต่ละประเภทที่มีการใช้น้ำ และระบายของเสียลงสู่แหล่งน้ำ
3. เพื่อทราบถึงปัญหา และสาเหตุความเสื่อมโทรมของกว๊านพะเยา เพื่อจะเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหา
4. เพื่อทราบถึงทิศทางการพัฒนาเมืองภายใต้ขีดจำกัดของกว๊านพะเยาในการรองรับกิจกรรมการใช้ที่ดินและจำนวนประชากรในชุมชนเมือง